Sarea în bucate

basm cules de Petre Ispirescu

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat. Acest împărat avea trei fete. Rămânând văduv, toată dragostea lui el și-o aruncase asupra fetelor. Ele mărindu-se și văzând sârguința ce punea părintele lor ca să le crească pre ele, să le învețe și să le păzească de orice răutăți și bântuieli, se sileau și ele din toată puterea lor ca să-l facă să uite mâhnirea ce-l coprinsese pentru moartea mumei lor.

Într-una din zile, ce-i vine împăratului, că numai întreabă pe fata cea mai mare: -Fata mea, cum mă iubești tu pe mine? -Cum să te iubesc, tată? Iaca eu te iubesc ca mierea, răspunse ea, după ce se gândi că ce lucru poate fi mai dulce pe lume. Atâta o tăie capul pe dânsa, atâta și vorbi. -Să-mi trăiești, fata mea; să-mi facă Dumnezeu parte de tine.

Și întrebând și pe fata cea mijlocie: -Dar tu, cum mă iubești pe mine, fata mea? -Ca zahărul, tată. Atâta o tăie și pe dânsa capul și atâta răspunse. -Să-ți dea Dumnezeu bine, fata mea. Să mă bucur de tine.

Pasămite, fetele acestea erau lingușitoare și știau să-și arate iubirea către părintele lor mai mult decât o aveau.

Împăratul se bucură cât un lucru mare când auzi de la fetele lui cele mai mari cât îl iubesc. El socoti că altfel de iubire nu poate să fie decât cea dulce ca mierea și ca zahărul. Și uitându-se și la fata cea mai mică, ce sta mai deoparte și cu sfială, o întreabă și pe dânsa: -Cum mă iubești tu, fata mea? -Ca sarea în bucate, tată! răspunse și ea cu fața senină, zâmbind cu dragoste firească și lăsându-și ochii în jos, de rușine că vorbi și ea. Ea se rușina, biet, văzând că tată-său o băgase și pe ea în seamă, ca o mai mică ce era.

Când auziră surorile ei răspunsul ce dete ea tatălui lor, pufniră în râs și-și întoarseră fețele de către dânsa. Iar tatăl lor se încruntă și, plin de supărare, zise: -Ia fă-te mai încoace, nesocotito, să ne înțelegem la cuvinte. N-auziși tu pe surorile tale cele mai mari cu ce fel de dragoste mă iubesc ele? Cum de nu te-ai luat după dânsele ca să-mi spui câtă dragoste dulce ai și tu către tatăl tău? Pentru asta oare mă trudesc eu ca să vă cresc și să vă dau învățătură cum altele să nu fie în lume ca voi? Să te duci de la mine cu sarea ta cu tot!

Când auzi fata cea mică a împăratului urgia tatălui său, ce cădea pe capul ei, intră în fundul pământului de mâhnire căci se supărase tată-său și, încumetându-se, zise: -Să mă ierți, tată, că eu n-am vrut să te supăr. Eu am socotit cu mintea mea că dragostea ce am către tine este, dacă nu mai presus decât a surorilor mele, dar nici mai prejos decât mierea și zahărul... -Auzi, auzi, o întrerupse tată-său; și mai ai obraz să te atingi de surorile tale cele mai mari? Să te duci de la mine, fată nerușinată ce ești, să nu-ți mai auz de nume! Îi închise gura și o lăsă plângând.

Surorile vrură să o mângâie, dar cu niște cuvinte atingătoare, care îi făceau mai mult rău decât bine.

Fata cea mică a împăratului, dacă văzu că nici surorile nu o cruță, își puse nădejdea în Dumnezeu și se hotărî să plece unde mila domnului o va duce. Își luă deci din casa părintească un rând de haine proaste și vechi și pribegi din sat în sat, până la curtea unui alt împărat. Ajungând acolo, stătu la poartă. Chelăreasa o văzu și dacă veni la dânsa o întrebă ce vrea; ea răspunse că este o fată săracă și fără de părinți, și ar vrea să se bage la stăpân dacă ar găsi vreun loc.

Tocmai atunci ieșise ajutoarea chelăresei și ar fi voit să bage pe alta. Se uită la dânsa chelăreasa, cu ochii pătrunzători, și i se păru a fi bună să o ia pe dânsa în slujbă. Fata de împărat mai fu întrebată că ce simbrie cere, și ea răspunse că nu cere nicio simbrie, fără decât să slujească o bucată de vreme și dacă slujba ei va fi vrednică de vreo simbrie, să-i dea atât cât va face.

Chelăreasa se bucură văzând-o că răspunde așa de cuminte, și o luă să-i fie ajutoare. îi spuse ce are să facă și ii dete pe mână un vraf de chei din mai multe ce avea. Fata era cuminte și deșteaptă. Ea începu să deretice prin cămară și prin dulapurile de la care avea cheile și să puie fiecare lucrușor la rânduiala lui.

Și fiindcă îi prindea mâna la frământat, la fiertul dulceților și la alte bunătăți de mâncare ce se află prin cămările împăraților, în grija ei fură lăsate tainurile curții. Și cum oare n-ar fi știut să facă toate astea? Mă rog, fată de împărat nu era? Și nu se ivi nicio cârteală din partea nimănui, căci ea toate tainurile le împărțea cu cumpănă și cu dreptate, de nu-i găsea nimeni nicio părtinire.

Unde să stea ea la vorbă deșartă, sau cu streinii carii veneau să-și ia tainurile și merticurile? Unde să iasă din gura ei vreo vorbă fără cumpăt, ori să asculte de la cineva vreo asemenea vorbă, că se rușina și găsea ea cuvinte destul de cuviincioase cu care să închiză și gura cea mai farfara. Ea nu sta la taifas cu slugile ori cu slujnicile curții, ci, când își găsea câte nițică vreme de repaus, citea pe carte. Toți cu

totul aveau sfială de dânsa și nu-i găsea nimeni vreo faptă care să le dea dreptul a-i atârna vreun ponos de coadă.

Vestea despre vrednicia și smerenia ajutoarei de chelăreasă ajunse numaidecât și la urechile împărătesei. Ea dori s-o vază. Iar dacă se înfățișă împărătesei, fata de împărat știu să se arate și să vorbească din inimă curată, fără prefăcătorie și fără multă îndrăzneală. Împărăteasa prinse a o îndrăgi. Ea bănui că ajutoarea de chelăreasă nu poate să fie de neam prost.

Și așa cum vă spusei, împărăteasa luă pe fată, ajutoarea cheiăresei, pe lângă dânsa. Unde se ducea împărăteasa, mergea și ea; când se punea împărăteasa la lucru, lucra și ca. Apoi, lucrul ce ieșea din mâna ei era mărgăritar, nu altceva. Din toate cuvintele cele înțelepte ce ieșeau din gura ei plăcu împărătesei mai mult decât orice. Ce să întindem vorbă multă? Ajunsese să fie nedespărțită de împărăteasă. O iubea împărăteasa ca pe copilul ei.

Se mira și împăratul de atâta alipire a împărătesei către această fată. Acest împărat avea un fecior singur la părinți. Tată-său și mumă-sa se uitau la dânsul ca la soare. Îl pierdeau de drag ce le era.

Și mergând împăratul la un război, luă și pe fiul său cu dânsul, ca să se deprinză cu ale războaielor. Acolo, nu știu cum se făcu, nu știu cum se drese, că numai ce îl aduseră acasă rănit.

Să fi văzut pe mă-sa jăliri și plânsete. Nopțile le făcea zile privindu-l la boală. Iar dacă o ajunse oboseala de nu mai putea sta în picioare, împărăteasa puse pe fata ei din casă, ca pe un om de credință, să îngrijească de dânsul, și apoi, când una, când alta, erau nelipsite de lângă patul rănitului.

Cuvintele cele blânde și înțelepte ale fetei, mângâierile ei cele dulci și neprefăcute, smerenia ei deșteptară în inima bolnavului o simțire ce nu o avusese până atunci, iar mai mult decât toate, cum știa ea să umble de binișor când îi primenea rănile, făcu pe fiul de împărat să o iubească ca pe o soră, căci pare că-i alina durerile când punea ea mâna pe rănile lui.

Într-un după-prânz, după ce se făcuse mai bine, când sta de vorbă cu mă-sa, el îi zise: -Știi ce, mamă, mie mi-ar fi voia să mă însor. -Bine, măicuță, bine. Mai bine de tânăr, decât să intri în valurile lumii. Să-ți caute maica o fată bună de împărat, și de neam, și de treabă. -Ea e găsită, mamă. -Și cine este? O știu eu? -Să nu te superi, mamă, dacă ți-oi spune. Mie mi-a rămas inima la fata dumitale din casă. O iubesc,

mamă, ca pe sufletul meu. Din câte fete de împărați și de domni am văzut, niciuna nu mi-a plăcut ca dânsa. Ea mi-a robit inima.

Se împotrivi împărăteasa oarecum, cârmi ea; dar nu fu cu putința să întoarcă pornirea fiului ei de la această însurătoare.

Dacă văzu și văzu că altfel nu se poate, și că fata ce-și alesese fiul ei să o ia de nevastă este cuminte, blândă, cu bună judecată, și mai presus de toate este smerită, cinstită și vrednică, se învoi și dânsa. Rămase acum să înduplece și pe împăratul, tatăl băiatului, ca să primească și dânsul alegerea fiului lor.Pentru aceasta nu fu mare greutate; căci atât muma, cât și fiul căzură cu rugăminte și lăudară pe fată cum știură și ei mai bine.

Logodiră deci împăratul și împărăteasa pe fiul lor cu fata din casă a împărătesei și hotărâră și nunta.

Când începură a face poftirile la nuntă, logodnica fiului de împărat se ruga cu cerul, cu pământul ca la nuntă să poftească și pe împăratul cutare, pe tatăl ei adică; se feri însă d-a spune cuiva că este fata acelui împărat. Socrii primiră să-i facă voia și poftiră la nuntă și pe acel împărat.

În ziua cununiilor veniră toți musafirii la nuntă. Se începură veseliile și ținură toată ziua, ca la împărați, de! Ce să zici? Seara se întinse o masă d-alea împărăteștile, cu fel de fel de mâncări, de băuturi, de plăcinte și de alte bunătăți, de să-ți lingi și degetele când le vei mânca.

Mireasa poruncise bucătarilor ce bucate să gătească. Ea însă cu mâna ei găti deoparte toate acele feluri de mâncare numai pentru un musafir. Apoi dete poruncă unei slugi credincioase ca să bage bine de seamă ca, aducând la masă bucatele gătite de dânsa, să le puie dinaintea împăratului poftit după rugăciunea ei. Dară să îngrijească să nu le puie dinaintea altcuiva, că e primejdie de moarte. Sluga cea credincioasă făcu întocmai precum i se poruncise.

După ce se așezară toți poftiții la masă, începură a mânca și a se veseli cât nu se poate spune. Împăratul cel poftit, adică tatăl miresei, mânca și nu prea. Încă de când venise, el se tot uita la mireasă și pare că-i zicea inima ceva, dară nu-i venea să crează ochilor. Pasămite, el își semuia copila, și neputându-și da seamă de cum ajunsese ea să se mărite după un fecior de împărat, nu cuteză să zică nimănui nimic. Vezi că trudele și necazurile ce suferise biata fată o schimbaseră de cum o știa tată-său. Și, îndemnându-se de pofta cu care mâncau mesenii, ar fi voit și dânsul să

mănânce și să se veselească; dară după ce gustă o dată sau de două ori din bucate, se opri. Sluga care îi aducea bucatele le ridica întregi, neatinse. Se mira acest împărat cum de toți mesenii mănâncă cu poftă niște bucate care pentru dânsul n-aveau niciun gust. Se încumese și întreabă pe vecinul din dreapta. Acesta îi răspunse că astfel de bucate bune n-a mâncat de nu ține minte. Gustă și împăratul din talerul vecinului, și văzu că bucatele sunt bune. Asemenea făcu și la vecinul din stânga. Îi lăsa gura apă după bucatele cele bune ce gustase de la vecini; foamea îi da zor să îmbuce și el; dară cine putea să mănânce bucatele ce i se aducea, lui? Rabdă ce rabdă; de rușine lua el câteodată și din bucatele ce i se aduceau, ca să nu se facă de râs între meseni, dar încolo nimic. În cele din urmă, nu se mai putu opri, și ridicându-se în sus, zise cu glas mare:

-Bine, împărate, m-ai chemat la nunta fiului tău ca să-ți bați joc de mine? -Vai de mine, măria-ta! Cum se poate să-ți treacă prin gând una ca aceasta? După cum se vede toată adunarea, te cinstesc și pe dumneata ca pe toți ceilalți împărați, fără deosebire. -Ba să mă ierți, împărate, bucatele tuturor mesenilor sunt bune de mâncat, numai ale mele nu. Se făcu foc de supărare împăratul socru și porunci ca numaidecât să vie bucătarii să-și dea seamă de ceea ce au făcut, și vinovații să se dea morții.

Știți ce era? Iaca mireasa gătise toate bucatele pentru tată-său fără sare, ci numai cu miere și cu zahăr. Chiar sarnița de dinaintea lui era plină cu zahăr pisat, și degeaba lua bietul împărat cu cuțitul din sarniță ce credea el că este cu sare și punea în bucate, ele, în loc să se facă mai bune de mâncare, se făceau și mai dulci de pe cât erau, și mai cătrănite.

Atunci se ridică mireasa în sus și zise împăratului socru: – Eu am gătit bucatele pentru împăratul ce s-a supărat, și iată pentru ce am făcut-o: Acest împărat este tată-meu. Noi eram trei surori în casa părintească. Tata ne-a întrebat într-o zi cum îl iubim noi. Surorile mele cel mai mari, una îi răspunse că îl iubește ca mierea, alta ca zahărul. Eu îi zisei că îl iubesc ca sarea în bucate. Așa am socotit eu că nu se poate mai multă iubire decât aceasta! Tata s-a supărat pe mine și m-a gonit din casă. Dumnezeu nu m-a lăsat să piei și, prin muncă, cinste și hărnicie, am ajuns unde mă vedeți. Acum am vrut să dovedesc tatei că, fără miere și fără zahăr, poate omul să trăiască, dar fără sare nu, d-aia i-am gătit bucatele fără sare. Judecați dumneavoastră cu minte împărătească cine a avut dreptate.

Toți mesenii într-o glăsuire găsiră cu cale că pe nedrept a fost fata gonită din casa părintească. Atunci tatăl fetei mărturisi că n-a știut să prețuiască duhul fetei sale și și-a cerut iertăciune. Fata, și ea, i-a sărutat mâna și și-a cerut și dânsa iertăciune

dacă fapta ei l-a supărat. Și se puseră pe o veselie și pe o petrecere de se duse vestea în lume. Tatăl fetei se veselea, nu se veselea, dar socrul știu că se veselea și se mândrea că a dobândit o așa noră, și de viță bună, și înțeleaptă și harnică.

Eram și eu la nuntă împreună cu cheleșul acela care se tupilează printre d-voastră, cinstiți boieri. Multe ciolane, doamne, mai căzură de la acea masă, și, care cum cădea, tot în capul chelului le da.

Și încălecai p-o șea, și v-o spusei d-voastră așa.

Și încălecai p-o lingură scurtă, să trăiască cine ascultă.

Și mai încălecai p-un fus, să trăiască și cine a spus.